

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-696493-II-702/12/JN

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, *3. VII. 2013*

Pan

Marek Biernacki

Minister Sprawiedliwości

Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Osoby pozbawione wolności, w kierowanych do mnie wnioskach, podnoszą zarzut umieszczania ich w celach mieszkalnych wyposażonych w monitoring wizyjny. Wnioskodawcy twierdzą, że przebywanie w celach, w których ich zachowanie jest stale kontrolowane, pomimo że nie należą do kategorii osadzonych, wobec których ustawodawca przewidział obligatoryjną potrzebę monitoringu (tzw. niebezpiecznych), stanowi dodatkową dolegliwość.

Monitoring w miejscach detencji niewątpliwie przyczynia się do sprawniejszego nadzorowania osób pozbawionych wolności oraz pozwala rozwiązać wiele problemów dotyczących bezpieczeństwa. Niemniej jednak należy mieć na uwadze, że stała, trwająca przez całą dobę kontrola osadzonego wiąże się z ograniczeniem jego prawa do poszanowania życia prywatnego. Respektowanie praw i ochrona godności człowieka jest obowiązkiem władz publicznych. Wszelka ingerencja władz powinna ograniczać się do uzasadnionych przypadków. Wyniki postępowań wyjaśniających przeprowadzonych w związku z koniecznością badania zarzutów podnoszonych przez wnioskodawców wskazują, że zapewnienie ich praw w tym zakresie wymaga wyeliminowania szeregu nieprawidłowości.

Zasadniczym problemem, na który wskazują dokonane ustalenia, jest umieszczanie osób pozbawionych wolności w celach monitorowanych bez podstawy prawnej.

Przepis art. 116 § 5a Kodeksu karnego wykonawczego (dalej k.k.w.) jednoznacznie określa, w jakich przypadkach zachowanie skazanego może podlegać monitorowaniu: w wypadkach uzasadnionych względami medycznymi albo potrzebą zapewnienia bezpieczeństwa skazanego. Tymczasem w celach, w których kamery rejestrują obraz i dźwięk, umieszcza się osadzonych z uwagi na brak wolnych miejsc w innych pomieszczeniach mieszkalnych lub ze względu na konieczność zapewnienia właściwych warunków odbywania kary osadzonym o różnych grupach i podgrupach klasyfikacyjnych. Taki sposób kwaterowania ma miejsce również w jednostkach penitencjarnych, w których funkcjonowały oddziały dla osadzonych tzw. niebezpiecznych, a obecnie działalność tych oddziałów jest zawieszona. Znajdujące się w nich cele są wykorzystywane jako zwykłe cele mieszkalne, w których umieszcza się osadzonych, wobec których nie podjęto decyzji o monitorowaniu ich zachowania.

Należy jednoznacznie wskazać, iż umieszczanie osadzonych w celi objętej monitoringiem, mimo braku kodeksowych przesłanek monitorowania ich zachowania, jest naruszeniem obowiązujących przepisów.

Kolejny problem dotyczy niewydawania przez dyrektora jednostki penitencjarnej pisemnej decyzji o monitorowaniu zachowania osadzonego, w przypadku gdy istnieją przesłanki umieszczenia go w celi wyposażonej w kamery.

Zgodnie z treścią art. 116 § 6 k.k.w. objęcie monitorowaniem zachowania skazanego wymaga wydania decyzji przez dyrektora zakładu karnego. Podlega ona kontroli sądowej w trybie art. 7 k.k.w., a także kontroli sędziego penitencjarnego w trybie art. 34 § 1 k.k.w. oraz kontroli Dyrektora Generalnego i dyrektora okręgowego Służby Więziennej w trybie art. 78 § 2 k.k.w. Aby ta kontrola była faktycznie możliwa, decyzja powinna być sporządzona na piśmie i zawierać informację o podstawie prawnej jej wydania, przesłankach, które zdecydowały o umieszczeniu w celi monitorowanej oraz pouczenie o przysługującym osadzonemu prawie do złożenia skargi do sądu penitencjarnego.

Z powyższą kwestią wiąże się problem braku jawności monitoringu zachowania osób pozbawionych wolności (poza monitoringiem stosowanym wobec osób zakwalifikowanych do kategorii osadzonych stwarzających poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej, gdzie jest on obligatoryjny). Ze skarg wpływających do podległego mi Biura wynika, że niejednokrotnie wnioskodawcy nie byli

informowani o decyzji dyrektora w przedmiocie poddania monitorowaniu ich zachowania oraz o jej przesłankach. Osadzeni nie zawsze mają też świadomość, że przebywają w niemonitorowanym obszarze, bowiem zamontowane w celi kamery sugerują, że ich zachowanie jest stale kontrolowane.

O konieczności informowania osadzonego o podjętej wobec niego decyzji dotyczącej monitorowania jego zachowania stanowi art. 7 § 3 k.k.w.: *„(...) decyzją ogłasza się lub doręcza wraz z uzasadnieniem i pouczeniem o przysługującym skazanemu prawie, terminie o sposobie wniesienia skarg?”.* Zapoznanie osadzonego z taką decyzją jest również wyrazem podmiotowego traktowania.

W sytuacji zaś, gdy skazany jest umieszczony w celi wyposażonej w kamery, ale nie zostały one uruchomione, bowiem nie ma wskazań do monitorowania jego zachowania - w mojej ocenie - należy zainstalowany monitoring odłączyć od systemu nadzoru wizyjnego i serwerów, a obiektywy kamer przysłonić. Działania te będą stanowiły zabezpieczenie przed nieuprawnionym włączeniem urządzeń rejestrujących obraz i dźwięk oraz pozwolą osadzonemu mieć pełne przekonanie, że jego zachowanie nie jest monitorowane.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej nie podzielił tego stanowiska. W piśmie z dnia 17 maja 2013 r. (BDG-070-42/13/432) wskazał, że kamery nie posiadają fabrycznej przesłony, a nawet gdyby taka przesłona istniała, to stan kamery (czynna albo nie) nie byłby znany osobie obserwowanej. Jednocześnie uznał, że najlepszym rozwiązaniem w przyszłości byłoby nieumieszczanie w celach z zainstalowanym monitoringiem osadzonych, wobec których nie podjęto decyzji na mocy art. 116 § 5a k.k.w. - nawet w przypadku odłączenia monitoringu od systemu, co w obecnym stanie zaludnienia jednostek penitencjarnych jest trudne do wykonania.

W tym miejscu warto dodać, że proponowane przeze mnie rozwiązanie stosuje się już w Areszcie Śledczym w Poznaniu, gdy kamery nie służą w danym czasie do monitorowania zachowania osadzonego, urządzenia rejestrujące są wymontowywane, a kamery zaklejane nieprzeźroczystą taśmą, co zostało zweryfikowane w czasie wizytacji tej jednostki przez pracowników Biura w dniach 27-29 maja 2013 r.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra o podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie

wskazanych nieprawidłowości dotyczących stosowania przez Służbę Więzienną monitoringu w celach mieszkalnych oraz zapewnienie ochrony praw osób pozbawionych wolności.

Łęczy podwójnie

Jane Hizon